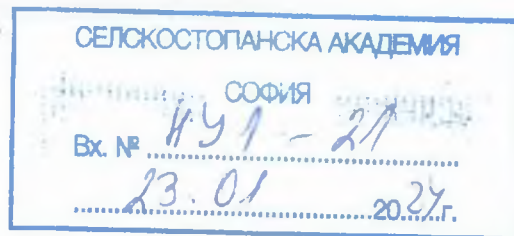

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „Доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност "Организация и управление на производството"

Тема и автор на дисертационния труд: „Икономически размер и устойчивост на земеделските стопанства“. Веселин Иванов Кръстев. Институт по аграрна икономика към ССА, София.

Член на научното жури: проф. д-р Иван Димитров Пенев, Аграрен университет – Пловдив, катедра „Икономика”; област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; научна специалност Икономика и управление (по отрасли). Заповед РД 05-213/06.12.2023 на председателя на ССА.

I. Актуалност на изследвания проблем

Въпросите свързани с големината за земеделските стопанства и тяхната устойчивост се изследват от доста време. Съществуват теории и емпирични изследвания подкрепящи както твърдението за по-голямата жизненост на дребните и средни стопанства, така и твърдението за предимствата на едрите стопанства породени от икономии от мащаба.

Устойчивостта е концепция, придобила особена актуалност през последните години. Трябва да се отбележи обаче, че това е концепция която е в процес на развитие. Преди четиридесет години устойчивостта се разглеждаше основно като ефективност на вложенията и постигане на ниски производствени разходи. В тази връзка едрите стопанства изглеждаха по-ефективни. През последните десетина години започна да се обръща внимание и на екологичните и социални аспекти при производствените дейности. Редица изследвания показват, че постигането на икономии от размера и последващото уедряване на стопанствата може да породи екологични и социални проблеми (разходи), които ако се остойността може да се получи така, че ползите от

икономиите от мащаба да са по-малки от разходите за преодоляване на екологични и социални проблеми. В тази връзка темата на дисертационния труд е актуална.

II. Цел, задачи и методи на изследване (хипотези на дисертационния труд)

Цел: Да се направи оценка на устойчивостта на земеделските стопанства в Европейския съюз и да се предложи модел за тяхното динамично устойчиво развитие.

Задачи: (1) Преглед на литературата свързана с устойчивостта на земеделски стопанства (2) Методика за оценка на устойчивостта по икономически размер на стопанствата основан на съвкупен индекс; (3) Изследване на корелационните зависимости на устойчивостта; (4) Разработване на модели за устойчиво развитие на земеделските стопанства в ЕС; (5) Извеждане на препоръки за подобряване на политиките относно устойчивостта на земеделските стопанства.

Хипотези: (1) По-големите по икономически размер земеделски стопанства имат по-висока устойчивост; (2) Оценката на устойчивостта по отделните стълбове се различава в преобладаващия брой от случаите и постигането на хармонизиран баланс между икономически, социални и екологични интереси е все още слабо разпространено, което показва чувствителността на понятието устойчивост. (3) Средно големите земеделски стопанства имат сравнително висока устойчивост, сравнима с устойчивостта на големите стопанства; (4) Устойчивостта на земеделските стопанства в преобладаващата част от старите държави членки на ЕС е над средните стойности, докато в по-голямата част от новите членове от Централна и Източна Европа тя е под средната за ЕС.

Обект и предмет на изследването: Земеделските стопанства на ЕС; Влиянието на икономическия размер върху устойчивостта на земеделските стопанства.

Методи и данни: Сравнителна оценка (ОСО); DEA-BoD анализ; Рангова оценка; Корелационен анализ; Проверка на статистическата значимост. Първичните данни са извлечени от Системата за земеделска счетоводна информация (Farm Accountancy Data Network), включваща пазарно ориентирани стопанства, и обхващат периода 2007 – 2019 г..

III. Визуализация и интерпретация на получените резултати. Използвана литература

Дисертационният труд е в обем 279 страници и включва въведение, четири глави, заключения и препоръки. Използвани са 178 литературни източници, от тях 48 на

български и 137 на английски език. Работата съдържа 61 фигури, 18 таблици и 9 приложения.

IV. Приноси на дисертационния труд (оценяват се поотделно научно-фундаменталните и научно-приложните приноси)

Теоретико-методически приноси: (1) Извършен е преглед на научни изследвания свързани с устойчивостта и ролята на икономическия размер на производствените единици; (2) Приложен е подход за оценка на устойчивостта, (екологичен, икономически и социален); (3) Разработена е методическа рамка за прилагане на два количествени метода за извършване на оценката;

Научно-приложни приноси: (1) Направен е анализ на устойчивостта в земеделските стопанства в ЕС; (2) Изследвани са ефектите от приложените мерки на ОСП през последните два завършени програмни периода върху устойчивостта на земеделските стопанства; (3) Стопанствата са групирани в зависимост от техния икономически размер и развитието на тяхната устойчивост.

Подходът и резултатите от изследването могат да бъдат използвани за научни изследвания и планиране на икономическите, екологичните и социални измерения на аграрната политиката.

V. Оценка на качеството на научните публикации, отразяващи резултатите в дисертацията

Представени са три публикации, отразяващи резултатите от дисертацията . Една самостоятелна публикувана в списание , реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни (Bulgarian Journal of Agricultural Sciences). Две публикации в нереферирани издания с научно рецензиране, от които едната е в съавторство.

Група	Вид	Точки
А	Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен "Доктор"	50
Г	Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация*	30
Г	Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	15
	<i>Общо</i>	95

VI. Критични бележки, въпроси и препоръки към кандидата

Критични бележки. (1) Да се обърне внимание на форматирането на част от работата (например: стр. 79 точка 3.1.1. първо изречение формат; стр 118 т. 3.4.2. Социален стълб текста след заглавието не е формиран). (2) При посочване на източниците, е посочен автора, но годината на публикацията липсва (фигура 13, 14, 15, 16 източник, ЕК, но не е посочена годината; (3) При използване на източник, който е изтеглен от интернет е добре да се посочи и датата на изтегляне. (4) Добре е литературата да се отдели от изследователския материал. Статиите, докладите са литература. Регламентите и нормативна информация са изследователски материал. (5) Втората хипотеза би могло да се формулира по-кратко и ясно.

Въпроси: (1) Базата данни използвана за анализа включва пазарно ориентираните земеделски стопанства, които генерират доходи за семейството осигуряващи даден стандарт на живот (минимален праг на икономически размер). В тази връзка имам два въпроса към докторанта. Първо, биха ли се изменили изводите от изследването ако в извадката бяха включени и пазарно ориентираните земеделски стопанства с по-нисък икономически размер (стопанства осигуряващи допълнителен доход на семействата)? Второ, как инфлационните процеси могат да повлияят върху наблюдаваното намаляване на земеделските стопанства с по-нисък икономически размер и увеличаването на тези с по-голям. (2) Какви проблеми може да създаде изчистването на „екстремни стойности – много високи положителни или отрицателни“?. (3) Как политиките влияят върху устойчивостта на земеделските стопанства с различен икономически размер? (3) Как прилагането на ОСП в отделните страни влияе върху устойчивостта на земеделските стопанства с различен икономически размер?

Препоръки: (1) Да продължи да изследва връзката между размера на стопанствата и тяхната устойчивост. Дискусията за устойчивостта и жизнеността на различните по размер стопанства е от преди повече от 100 години. Различни авторите изтъкват аргументи и в двете посоки – за по-голямата жизненост на дребните и противоположната за по-голямата жизненост на едрите. (2) Дребно и едро стопанство са относителни понятия и зависят от структурата на отглежданите култури, а тя зависи до голяма степен от географското разположение на страната. Освен това институционалната среда оказва силно влияние. (3) За по-ясното открояване на ролята на икономическия размер върху устойчивостта на земеделските стопанства е добре да се

изследва отделна страна (където можем да предположим, че природите и институционалните условия са еднакви) и да анализираме причините за установяване и на определена структура на отрасъла (малки, средни, големи) и нейната устойчивост.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на приложените от докторанта различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ССА.

Това ми дава основание да оценя положително дисертационния труд и да предложа да се присъди на Веселин Иванов Кръстев образователната и научна степен „Доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност "Организация и управление на производството".

Дата: 19.01.2024

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:

Проф. д-р Иван Димитров Пенев

REVIEW

On a dissertation for obtaining an educational and scientific degree "Doctor" in the field of higher education 3. Social, economic, and legal sciences, professional field, 3.8. Economics, scientific specialty "Production organization and management".

Topic and author of the dissertation: "Economic size and sustainability of agricultural holdings". Veselin Ivanov Krastev. Institute of Agrarian Economics at SSA, Sofia.

Member of the scientific jury: Prof. Dr. Ivan Dimitrov Penov, Agricultural University - Plovdiv, Department of Economics; field of higher education 3. Social, economic, and legal sciences; professional direction 3.8. Economics; scientific specialty Economics and Management (by branches). Order RD 05-213/06.12.2023 of the chairman of the AA.

I. Relevance of the researched problem

Questions related to agricultural holdings' size and sustainability have been studied for quite some time. There are theories and empirical studies supporting both the claim about the greater vitality of small and medium-sized farms and the advantages of large farms arising from economies of scale.

Sustainability is a concept that has gained particular relevance in recent years. It should be noted, however, that this is a concept in a development process. Forty years ago, sustainability was seen mainly as input efficiency and low production costs. In this respect, large farms appeared to be more efficient. In the last ten years, attention has also begun to be paid to production activities' environmental and social aspects. Many studies show that achieving economies of scale and the subsequent consolidation of farms can create environmental and social problems (costs). If valued, the cost of overcoming these problems can be greater than the benefits of economies of scale. In this regard, the topic of the dissertation is relevant.

II. Purpose, tasks, and methods of research (hypotheses of the dissertation work)

Objective: To assess the sustainability of agricultural holdings in the European Union and to propose a model for their dynamic, sustainable development.

Tasks: (1) Review of the literature related to the sustainability of agricultural holdings (2) Methodology for assessing the sustainability of the economic size of the holdings based on an aggregate index; (3) Investigating correlation between the farms' sustainability and the relevant factors; (4) Development of models for sustainable development of agricultural holdings in the EU; (5) Deriving recommendations for improving policies regarding the sustainability of agricultural holdings.

Hypotheses: (1) Larger farms in terms of economic size have higher sustainability; (2) The assessment of sustainability by individual pillars differs in the overwhelming number of cases, and the achievement of a harmonized balance between economic, social, and environmental interests is still not widespread, which shows the sensitivity of the concept of sustainability. (3) Middle size farms have relatively high sustainability, comparable to the large farms; (4) The sustainability of agricultural holdings in the majority of old EU member states is above average, while in most of the new members from Central and Eastern Europe, it is below the EU average.

Object and subject of the study: The agricultural holdings of the EU; The influence of economic size on the sustainability of agricultural holdings.

Methods and data: Comparative evaluation (CEO); DEA-BoD analysis; Rank assessment; Correlation analysis; Statistical significance test. The primary data are extracted from the Farm Accountancy Data Network, which includes market-oriented farms and covers 2007-2019.

III. Visualization and interpretation of the obtained results. References

The dissertation is 279 pages long and includes an introduction, four chapters, conclusions, and recommendations. One hundred seventy-eight literary sources were used, 48 in Bulgarian and 137 in English. The work contains 61 figures, 18 tables, and nine appendices.

IV. Contributions of the dissertation work

Theoretical-methodological contributions: (1) A review of scientific research related to the sustainability and the role of the economic size of the production units was carried out; (2) A sustainability assessment approach was applied (ecological, economic, and social); (3) A

methodological framework has been developed for the application of two quantitative methods for carrying out the assessment;

Scientific and applied contributions: (1) An analysis of sustainability in agricultural holdings in the EU was made; (2) The effects of the implemented CAP measures during the last two completed program periods on the sustainability of agricultural holdings were investigated; (3) Farms are grouped according to their economic size and the development of their sustainability.

The research approach and results can be used for research and planning on agricultural policy's economic, environmental, and social dimensions.

V. Evaluation of the quality of scientific publications reflecting the results in the dissertation

Three publications reflecting the results of the dissertation are presented. One independent was published in a journal, referenced, and indexed in world-famous databases (Bulgarian Journal of Agricultural Sciences). Two of the publications are published in non-refereed peer-reviewed journals, one of which is co-authored.

Group	Type	Points
A	Dissertation work for awarding the educational and scientific degree "Doctor"	50
Γ	Articles and reports published in scientific publications, referenced and indexed in world-renowned databases of scientific information*	30
Γ	Articles and reports published in non-refereed peer-reviewed journals or published in edited collective volumes	15
<i>TOTAL</i>		95

VI. Critical notes, questions, and recommendations to the candidate

Critical notes. (1) To pay attention to the formatting of part of the work (for example, page 79, point 3.1.1. first sentence format; page 118, point 3.4.2. Social pillar, the text after the title, is not formatted). (2) When indicating the sources, the names of authors are written, but the year of publications is missing (figure 13, 14, 15, 16 sources, EC, but the year is not indicated); (3) When using a source that was downloaded from the Internet is it is good to indicate the date of withdrawal. (4) It is good to separate the literature from the research material. Articles, reports are literature. Regulations and laws are research material. (5) The second hypothesis could be formulated more briefly and clearly.

Questions: (1) The database used for the analysis includes market-oriented agricultural holdings that generate income for the family, providing a given standard of living (minimum threshold of economic size). In this regard, I have two questions for the PhD student. First, would the conclusions of the study change if market-oriented farms with lower economic size (farms providing additional income to families) were also included in the sample? Second, how does inflation affect the observed decrease in farms with lower economic size and the increase in those with larger ones? (2) What problems might create the clearing "extreme values - very high positive or negative"? (3) How do policies affect the sustainability of farms of different economic sizes? (3) How does implementing the CAP in individual countries affect the sustainability of agricultural holdings of different economic sizes?

Recommendations: (1) To continue investigating the relationship between farm size and sustainability. The discussion about the sustainability and vitality of farms of different sizes dates back more than 100 years. Various authors put forward arguments in both directions - for the greater vitality of the small and the opposite for the greater vitality of the large. (2) Small and large farms are relative terms and depend on the structure of the cultivated crops, which largely depends on the country's geographical location. In addition, the institutional environment has a strong influence. (3) To more clearly highlight the role of economic size on the sustainability of agricultural holdings, it is good to study a separate country (where we can assume that the natures and institutional conditions are the same) and analyze the reasons for establishing a particular structure of the industry (small, medium, large) and its sustainability.

CONCLUSION

Based on the various research methods applied by the doctoral student, the experiments correctly carried out, and the summaries and conclusions made, I believe that the presented dissertation meets the requirements of the ZRASRB (3PACPB) and the Rules of Procedure for the acquisition of scientific degrees and for holding academic positions in the Agricultural Academy.

This gives me the reason to evaluate the dissertation work positively and propose that Veselin Ivanov Krastev be awarded the educational and scientific degree "Doctor" in the field of higher education 3. Social, economic, and legal sciences, professional direction 3.8. Economics, scientific specialty "Production organization and management".

Date:19.01.2024

PREPARED THE OPINION:

Prof. Dr. Ivan Dimitrov Penov